

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
м. Київ, МАУП, 27 жовтня 2006 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”)

Становлення і розвиток української державності: Матеріали Всеукр.
С76 наук.-практ. конф., Київ, МАУП, 27 жовт. 2006 р. — К.: ДП «Вид. дім
«Персонал», 2008. — 408 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-972-7

У пропонованому збірнику подано статті учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

ISBN 978-966-608-972-7

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2008
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

Малишко М. І. <i>Розвиток і становлення державно-правових систем на території України</i>	149	Чикурлій С. О. <i>Особливості конституційно-правового статусу міністерств України</i>	234
Самойленко В. І. <i>Роль особистості в управлінні державою</i>	155	Губань Р. В. <i>Проблема реформи Ради безпеки ООН і позиція України</i>	241
Малиновський В. Я. <i>Реформування територіальної організації влади України: національний і міжнародний досвід</i> ..	161	Зубченко С. О. <i>Міфи і реалії “політреформованої” системи влади в Україні</i>	248
Лазоркін В. І. <i>Проблеми державотворення в умовах сучасного розвитку України</i>	173	Дуднік О. Я. <i>Південний Кавказ як один з напрямів і джерело диверсифікації енергопостачання України</i>	254
Каленяк В. П. <i>Козацьке самоврядування як чинник державотворення в Україні</i>	179	Мельник В. Г. <i>Теорія “ідеальної бюрократії” Макса Вебера і сучасність</i>	260
Сидоренко В. С. <i>Гендерний паритет як чинник української державності (у контексті державної загальнонаціональної та регіональної політики)</i>	188	Петровский Н. И. <i>Создание муниципальных банков — необходимое условие развития местного самоуправления</i>	265
Матвієнко О. М. <i>Нормативно-правове регулювання гендерного фактора в Україні (90-ті роки ХХ ст. — початок ХХІ ст.)</i>	195	Юрковський В. <i>Інтегральність освітянських і державотворчих дій громадських установ (на досвіді Товариства українських наукових викладів ім. святого Петра Могили)</i>	269
Кардаш І. П. <i>Збройні сили як фактор становлення державності України та підвищення її авторитету в міжнародних відносинах</i>	203	Пухтецька А. А. <i>Щодо запровадження в Україні стандартів належного врядування</i>	274
Радченко Г. О. <i>Роль парламенту в процесі реформування системи державного управління України</i>	210	Білоус А. О., Калига Л. В. <i>Зовнішньополітична діяльність Української Центральної Ради: перші кроки</i>	278
Вахній О. <i>Особливості формування і реалізації державної регіональної політики в Україні</i>	214	Низенко Е. І. <i>Система недержавної безпеки підприємництва як невід’ємна складова національної безпеки України</i>	286
Травянюк О. І. <i>Структура місцевих бюджетів</i>	220	Чупрій Л. В. <i>Філософсько-етичні цінності як основа духовно-національного відродження України і формування нової владної еліти</i>	290
Пузанова Г. І. <i>Правовое определение иностранной инвестиции как юридической категории</i>	226	Козюра І. В. <i>Земська реформа самоврядування на сучасному етапі державного будівництва</i>	297

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ: ПЕРШІ КРОКИ

Становлення і розвиток української державності, с. 278–285

Кінець ХХ ст. увійшов в історію суттєвими геополітичними змінами: розпався Радянський Союз, змінився суспільно-політичний устрій в колишніх соціалістичних країнах Центральної та Східної Європи, розширився Північноатлантичний альянс, економічно і політично посилюється Європейський Союз.

На міжнародній арені з'явилися нові держави, серед них — незалежна Українська держава.

Поява на політичній мапі світу незалежної України започаткувала глобальні трансформації не лише у цьому регіоні. Досягнення суверенного статусу Українською державою, за визначенням відомого американського політолога З. Бжезинського, є однією з найвідчутніших геополітичних подій ХХ ст. За оцінкою вченого, здобуття незалежності Україною створило можливість для самої Росії як держави і нації стати нарешті демократичною та європейською. Аналітики західного світу практично одноставні у визначенні ролі України як “детонатора” у руйнуванні такої наддержави, якою був СРСР. Так, американський дослідник Д. Мойніхен найсуттєвішим чинником розпаду СРСР вважає “небажання слов'янської Ук-

раїни продовжувати жити в режимі домінування Росії” [2].

Віднині Україна, після тривалого перебування у складі спочатку Російської імперії, а потім СРСР, почала активно залучатися до міжнародного співтовариства як повноправний суб'єкт.

Як молода держава Україна прагне знайти свою геополітичну ідентичність, усвідомити себе як у геополітичному контексті, так і в контексті розвитку світової цивілізації, визначити реальні національні інтереси, виробити стратегію і тактику їх реалізації.

На українські землі завжди впливала група геополітичних факторів, причому здебільшого негативних. По-перше, Україна розташована в самому центрі Європи, на перехресті силових полів наймогутніших країн континенту. По-друге, Україна завжди була основним об'єктом і головною жертвою багатовікової боротьби за першість у Східній Європі.

Родючі українські землі, сприятливе їх розташування перетворювали Україну на об'єкт постійної політичної гри на міжнародній арені, на вагомий фактор дипломатичних відносин спочатку близького світу, з ча-

сом охоплюючи й сферу інтересів дедалі більшого числа європейських, а згодом й інших держав. Змагаючись за Україну, ці країни робили вигляд або справді вважали, що її як такої не існує взагалі. Відводячи їй те чи інше місце у своїх стратегічних розрахунках, вони бажали бачити Україну невід'ємною своєю частиною. До початку 90-х років XX ст. навіть не згадувалося про існування України як фактора зовнішньополітичного життя.

Політична історія переконливо свідчить: спілкування українського народу з іншими народами було інтенсивнішим у період повної або неповної державності. Світ також виявив більший інтерес до України в періоди державності, а в часи бездержавності вона опинялася на периферії міжнародних контактів. Тому в контексті сучасних реалій цікаво звернути увагу на перші самостійні дипломатичні кроки, зроблені Україною на початку XX ст. Лютнева революція 1917 р. і Тимчасовий уряд зовсім не збиралися залучати Україну до міжнародного життя. На арену світової політики її вивели остаточний розпад старої системи і ліквідація Східного фронту загальноєвропейської війни в результаті мирних переговорів у Брест-Литовську в кінці 1917 — на початку 1918 р.

Стосовно політичних орієнтацій українства напередодні Лютневої революції В. Винниченко зазначав зростання впливу прихильників “орієнтації на рятунок своїми власними силами”, які “не чекали визволення ні від пом’якшеного російсько-самодержавного чи конституційного кулака, ні від закутого в залізо мілітаристичного німецького” [1, ч. 1, 41].

Створена 4 березня 1917 р. Центральна Рада в короткий час переросла у впливовий представницький орган

народної влади, вже 23 червня 1917 р. вона приймає I Універсал, який проголошує автономію України. Така активна державотворча діяльність викликала занепокоєння в Петрограді. Саме тому 28 червня 1917 р. для переговорів до Києва прибуває делегація у складі О. Керенського, М. Терещенка та І. Церетелі. Прибуття цієї делегації “на переговори з Центральною Радою слід вважати першим кроком до усвідомлення самими українцями того, що вони є європейською нацією, що з ними також мають рахуватися. Хоч і куца була надана Україні автономія, але це вже зафіксувалось як оформлення державності, на що звернуло увагу світове співтовариство, розуміючи, що на міжнародну арену виходять і невдовзі може вийти нова суверенна країна” [6, 248].

Тому й цілком природним було зацікавлення іноземних держав Україною. Оформлення Української держави, навіть як автономної у Російській Федерації, притягало увагу союзників із самого початку, з літа 1917 р. Франція, Англія, Бельгія, Румунія дуже цікавилися організацією Української Республіки [4, 230].

Генеральний секретар міжнародних справ О. Шульгин вважав, що у відносинах із союзниками можливо виділити такі етапи [17, 57]:

I — напів-офіційний, напів-приватний;

II — офіційний;

III — період офіційних дипломатичних відносин. Весь час у цих відносинах вели французи, але потроху і англійці, і американці, і румуни, і італійці, і серби.

Період напів-офіційний, період спорадичних відносин починається ще з літа. У той час відбувалися тривалі політичні розмови, в яких розглядалися події сучасності, а головне — роз’яснювалися бажання і намі-

ри України. Пізніше на засіданні Генерального Секретаріату від 3 вересня 1917 р. розглядалося “питання про інформацію за українську справу”. Підкреслювалося, що “необхідно бути завжди в курсі того, що пишуть за Генеральний Секретаріат, як в Росії, так і закордонній пресі. Доручено Генеральному Секретарю по національним справам широко поставити діло інформації” [8].

Зародком інформаційної служби УНР за кордоном, на нашу думку, можна вважати місію українського старшини Георга Гасенка, який у грудні 1917 р. заснував у Швейцарії Закордонний заклад УНР з функціями прес-бюро, консульства і посольства. У доповіді голові Ради міністрів УНР він повідомляв, що “все приготовано для того, щоб зараз же, як будуть потрібні наші представництва, розділити заклад на три самостійні одиниці.

Прес-бюро має репрезентації власні у Відні, Берліні, Лондоні, Стокгольмі, Нью-Йорку, Вашингтоні, Римі, Токіо, Парижі, Женеві й агенції власні майже у всіх головних містах світу..., пропаганда в пресі всього світу справи України поставлена на широку ногу”.

У Києві влітку 1917 р. перебувало 11 іноземних консулів із дореволюційного часу: Англії, Бельгії, Греції, Данії, Італії, Іспанії, Персії, Португалії, Сербії, Франції, Швейцарії [9].

У липні 1917 р. Центральну Раду відвідав аташе японського посольства у Петрограді Ашіда. У серпні того ж року до Києва приїхав французький журналіст Ж. Полісіє. Восени, особливо у жовтні 1917 р., ці відносини стають більш інтенсивними, а найбільшої ваги набирають вже після III Універсалу. Тоді розпочинаються офіційні відносини. Після того, як більшовики захопили Ставку в Моги-

леві, до Києва переїхали військові місії Англії, Франції, Італії, Японії, Румунії, Сербії та Польщі. Так Київ став осередком дипломатичних переговорів Антанти.

На засіданні Генерального Секретаріату, яке відбулося 4 листопада 1917 р., пролунало повідомлення, що голова французької військової місії при ставці Південно-Західного фронту генерал Табуї “дуже цікавиться переговорами на Україні, вітає федеративну Україну, але боїться австрійського впливу” [11].

Наприкінці листопада він разом зі своїми офіцерами і майором англійської служби п. Фіцвільямсом з’явився до генерального секретаря міжнародних справ із заявою, що союзники, зокрема Франція, з великою симпатією ставляться до культурного і політичного відродження України. Через якийсь час це було викладено у формі вербальної ноти. Після цього відносини весь час підтримувалися, але тільки 29 грудня 1917 р. французький уряд призначив генерала Табуї офіційним представником Французької республіки в Україні [17, 98–99]. З того часу Франція вступила в офіційні дипломатичні відносини з Україною. Англія також призначила свого представника на Україну. Франція пропонувала Україні позику грошми, технічним приладдям. Пропонувала свою допомогу й Румунія. Встановилися добрі відносини з Чехо-Словаччиною в особі голови Чехо-Словацької Національної Ради Т. Масарика. Подальші події сплутали всі карти. Відносини з державами Антанти обірвалися, коли Україна почала мирні переговори з Австрією та Німеччиною.

Після прийняття 20 листопада 1917 р. III Універсалу Центральної Ради Україна розпочинає самостійні дії на міжнародній арені. Проголошу-

ючи появу Української Народної Республіки і передаючи всю повноту влади на її території Центральній Раді та її уряду — Генеральному Секретаріату, Універсал наголошував: “Волею і іменем Української Республіки станемо твердо на тому, щоб мир було встановлено якнайшвидше. Для того ми вживемо рішучих заходів, щоб через Центральне Правительство примусити і спільників, і ворогів негайно розпочинати мирні переговори. Так само будемо дбати, щоб на мирному конгресі право народу українського в Росії і поза Росією не було в замиренню порушено” [1, ч. 2, 77–78].

25 листопада 1917 р. Генеральний Секретар розіслав усім урядам новостворених республік — уряду Південно-Східного союзу, уряду автономного Сибіру, Краєвому Закавказькому комітету, уряду автономного Криму, Білоруській Центральній Раді, уряду автономної Молдавії, а також Народній Раді в Петербурзі свою ноту із запрошенням утворити на засаді федералізму однорідний соціалістичний уряд. Але уряд України не одержав відповіді на свою ноту (єдиним винятком став Донський Військовий уряд, котрий заявив, що погоджується на запрошення Генерального Секретаріату).

Тому цілком логічно, що в ноті “До всіх воюючих та нейтральних держав” 11(24) грудня ще раз підкреслювалося: “УНР, в особі Генерального Секретаріату її, стає нині на шлях самостійних міжнародних зносин до того часу, доки не буде проведено розділ міжнародного представництва між правительством Української республіки і федеральним урядом майбутньої федерації” [17, 90–91].

Центральною зовнішньополітичною установою Української Республіки стає Генеральний Секретаріат міжнародних справ, який очолив

О. Шульгин. Ця установа сформувалася на базі генерального секретаріату міжнаціональних справ. У доповідній записці О. Шульгина від 21 грудня 1917 р. відзначалося: “Секретарство справ національних було засновано в свій час майже включно для вирішення національних непорозумінь в межах України і назва його цілком відповідала тоді його функціям” [13].

Такі його функції було визначено Першою декларацією Генерального Секретаріату ще у червні 1917 р.: “Секретаріат у справах міжнаціональних має на меті об’єднати роботу всіх національностей Росії для боротьби за автономно-федеративний лад Російської республіки та для порозуміння українців на цих основах з іншими національностями. На першому плані перед Секретаріатом міжнаціональних справ стоїть скликання з’їзду представників народів та областей Росії і підготовки матеріалу до сього з’їзду” [1, ч. 1, 226].

Але з того часу ситуація змінилась, як вказує О. Шульгин, коли була проголошена Українська Народна Республіка, функції Секретарства цілком змінилися і його завданнями стали [14]:

- 1) відносини з представниками іноземних держав;
- 2) відносини з іншими частинами бувшої Російської держави;
- 3) охорона інтересів українських підданих поза межами України та іноземних підданих у межах України. Тому назва “Секретарство справ національних” зробилася вже занадто вузькою і її треба змінити назвою “Генеральне секретарство справ міжнародних”, яка обіймає в собі як урегулювання національних відносин у межах України, так і інші згадані вище завдання.

Виступаючи 26 грудня 1917 р. з доповіддю про роботу українського уряду, В. Винниченко зупинився і на міжнародних справах. Він підкреслив, що секретарство справ міжнародних перетворюється в секретарство справ міжнародних. Обсяг роботи, що виконувалася цією установою, значно збільшився. О. Шульгин доповідав: “Генеральному Секретарству Української Народної Республіки. Секретарство справ міжнародних, праця якого збільшується щодня, чому може бути ілюстрацією те, що з його початку до 5 грудня було всього 318 виходячих паперів, себто коло 3 паперів на добу, а з 5 по 20 грудня їх було 552, себто більше як 40 паперів на добу, — дуже малозабезпечене технічним знаряддям” [12].

У ході Другої світової війни співвідношення сил, що тиснули на Україну із Заходу, змінилось. Якщо на початку війни українські землі були об’єктом зазіхань Австро-Угорщини, то наприкінці її підвищений інтерес до України виявила Німеччина. Тут, на відміну від претензій Відня, керувалися чіткими прагматичними розрахунками. Увагу німецьких політиків привертала насамперед природні багатства України. Серед правлячих кіл Німеччини існувало два підходи до української політики. Перший підхід, якого дотримувалися військові, зокрема генерали Людендорф та Ейхгорн, характеризувався простою формулою: “Хліб будь-якою ціною”. Другий підхід, прихильниками якого були політики та експерти, які виступали під гаслом “Україна разом з Німеччиною назавжди”, був дещо далекогляднішим і гнучкішим. Імператор Німеччини Вільгельм, розмірковуючи про майбутній державний устрій колишньої Російської імперії, у 1918 р. уявляв собі її поділеною на чотири частини: Україну,

Південно-Східний Союз, Центральну Росію і Сибір.

Політика радянської Росії, спрямована на укладання сепаратного миру з центральними державами, змусила Центральну Раду шукати контрзаходи, оскільки мир між Росією і Німеччиною означав неминучу окупацію України німцями та втрату її незалежності.

Отже, події настійливо диктували необхідність заключення миру з центральними державами, тобто Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією і Туреччиною. Варто пригадати, що 5 грудня 1917 р. представники цих держав підписали перемир’я з більшовиками.

4 грудня 1917 р. відбулося надзвичайне засідання Малої Ради, на якому широко обговорювалася ситуація з укладанням миру. Один з промовців, Євген Неронович, наголошував, що Україна обов’язково повинна вступити в мирні переговори, бо, на його думку, цим вона також візьме на себе прерогативи незалежної держави. Неронович наполягав на тому, щоб ці наміри були доведені до відома Ради Народних Комісарів, а також до відома воюючих держав і союзників.

Наприкінці дискусій було прийнято резолюцію, яка визначала необхідним негайно почати перемир’я, з цією нотою на український фронт виїхали представники Генерального Секретаріату — Красковский, Удовиченко, Любинський і Левитський [4, 226].

24 грудня 1917 р. Генеральний Секретаріат звернувся до воюючих і нейтральних держав, щоб пояснити їм ставлення УНР до переговорів, що вже почалися 22 грудня 1917 р. у Брест-Литовську. Нота ще раз проголошувала, що “Українська Народна Республіка, в особі Генерального Секретаріату, стає на шлях самостійних

міжнародних зносин. Українська Центральна Рада визнала необхідність взятися до активної політики в справі миру з перших днів проголошення УНР ... тепер, коли Світ Народних Комісарів розпочав мирні переговори в Брест-Литовську з правительствами Германії, Австро-Угорщини, Туреччини та Болгарії — Генеральний Секретаріат від імені УНР заявляє: УНР, маючи тепер на своїй землі свій фронт, виступає самостійно в міжнародних справах на чолі із своїм урядом, який повинен охороняти інтереси українського народу — повинен прийняти участь нарівні з іншими державами у всіх мирних переговорах, конференціях та конгресах... мир від імені всієї Росії може бути заключений тільки правительством, яке було б визнане всіма республіками й державно-організованими краями Росії...

...Генеральний Секретаріат... признає необхідність мати своє представництво на конференції у Брест-Литовську, одночасно сподіваючись, що остаточно справа миру буде закінчена на міжнародному конгресі, до участі в якому правительство Української Республіки закликає всіх воюючих” [4, 227].

З приводу цієї ноти Мала Рада подала резолюцію, згідно з якою Генеральному Секретаріату доручалося негайно приступити до вироблення докладних умов загального демократичного миру. Генеральний Секретаріат уже формував мирову делегацію, яка мусила виступити у Бресті незалежно від більшовицької делегації. У відповідь центральні держави повідомили, що вони радо вітали б представників Української Народної Республіки на мирних переговорах у Брест-Литовську. Таким чином, Україна стала фактором міжнародної політики.

Д. Донцов так пояснював ситуацію, що склалася: “Коли німці стояли на точці збереження інтегральності Росії, чи її поділу — вони майже ніколи не включали в свої плани українські комбінації... Розпад російської армії і сепаратистський рух в колишніх “окраїнах” імперії створили зрештою очі і німцям, котрі до того ж на Заході уперлись о залізний франко-англійський мур, з трупом не можна вже було заключати союзів і центральні держави нарешті відважилися одверто взяти сторону народів Росії проти неї” [3, 8–9].

25 грудня 1917 р. відкрилася VIII сесія пленуму Центральної Ради, де з доповіддю у справі миру виступив генеральний секретар О. Шульгин. Зробивши загальний огляд міжнародного становища України, він висловив таку думку: “Ми не віримо, що у центральних держав є ідеалістичне бажання освободити Україну, ми бачили, як з одного, так і з другого боку, тільки певні стремління задовольнити свої економічні та політичні інтереси” [17, 77–78]. Але подальше ведення війни загрожувала повною руйною як Україні, так і всій Росії. Тому Генеральний Секретаріат погодився спочатку на перемир’я, а потім на мир.

Українська делегація прибула на Берестейські переговори 1 січня 1918 р. у такому складі: члени Центральної Ради — М. Любинський, М. Полоз, О. Севрюк; економічний радник — С. Остапенко, голова делегації — генеральний секретар Вс. Голубович.

Основною метою мирних переговорів у Бресті був вихід Української Народної Республіки на міжнародну арену, утвердження її як суб’єкта міжнародного права, підписання демократичного миру без анексій і контрибуцій, який мав би забезпечити

об'єднання всіх українських земель в єдиній державі.

Ідучи на переговори, українська делегація не мала докладних інструкцій ні від уряду, ні від Центральної Ради. Тільки М. Грушевський виступав перед цим на конференції, на якій дуже докладно пояснив делегатам, чого вони мають домагатися на переговорах: виконання вимоги включення до складу Української Республіки всієї Східної Галичини, Закарпаття, Холмщини, Підляшшя, щоб жодного клаптика української землі не залишилося під чужим пануванням. Якщо ж Австро-Угорщина не погодиться поступитися українськими територіями, необхідно домагатися створення з усіх українських земель Австро-Угорської монархії окремого краю з якнайпершою автономією.

На розв'язанні цих завдань та утвердженні самостійної зовнішньої політики УНР і зосередила українська делегація свої зусилля. Саме тоді вперше на міжнародній конференції пролунала ідея соборності українських земель.

Питання про визнання України як самостійної держави, а також про статус української делегації стали у центрі дискусій. Троцький, який очолював російську делегацію, запевнив конференцію, що “не бачить жодної перешкоди для участі української делегації в мирних переговорах: вона виступає “як самостійна делегація, і такою признає її російська делегація”. Подібну заяву від імені центральних держав зробив 12 січня граф Чернін: “Ми признаємо Українську делегацію правомочним представництвом самостійної Української Народної Республіки; формально ж признання чотирма союзними державами Української Народної Республіки самостійною державою буде зазначено в мирному договорі” [7, 99–100].

Таким чином, визнання України самостійною державою прямо пов'язується з підписанням мирного договору, а це, у свою чергу, свідчить про формальне проголошення українським урядом повної самостійності Української Республіки. Це розуміли і в Києві. Ще під час засідання Генерального Секретаріату 26 грудня 1917 р. Генеральний Секретар М. Ткаченко проголошував: “Самостійність України — вихід для вільного ведення мирних переговорів” [16].

25 січня 1918 р. Центральна Рада оголосила IV Універсал: “Для того, — наголошувалось у ньому, — щоб не Руське Правительство, ніяке інше не ставали Україні на перешкоді установити той бажаний мир, для того, щоб вести свій край добре ладу, добре творчої роботи, ми, Українська Центральна Рада, сповіщаємо: однині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною Вільною Суверенною Державою Українського народу”.

Зі всіма сусідніми державами — Росією, Польщею, Австрією, Румунією, Туреччиною та ін. — Україна прагнула жити у згоді і приязні, але жодна з них не мала втручатися в життя Самостійної Української Республіки. Універсал доручав уряду — Раді Народних Міністрів “від цього дня почати вже мирові переговори з осередніми державами самостійно й довести їх добре до кінця, встановивши згоду, щоб наш край почав своє життя в спокою і мирі” [1, ч. 1, 231].

Нову делегацію до Брест-Литовська очолив О. Севрюк. У своїх споминах той згадував, що жодної серйозної поради від уряду не можна було домогтися. “Укладайте якнайшвидше мир”, — був єдиний наказ [5, 163]. Працювала українська делегація дуже напружено. В ніч з 8 на 9 лютого 1918 р. українська делегація під-

писала мирний договір із центральними державами. За цим договором скасовувався воєнний стан між Україною і центральними державами. Договір обумовлював кордони України, звільнення її окупованих територій, встановлення дипломатичних відносин між Україною і центральними державами, а також розвиток економічних зв'язків.

Крім головного договору, було підписано таємний договір з Австро-Угорщиною. Згідно з ним частини Східної Галичини з переважаючим українським населенням мали бути відлучені від королівства Галичини і з'єднані з Буковиною в один коронний край. Створення нового коронного краю прямо пов'язувалося з тим, що до 31 липня Україна мала відвантажити центральним державам мільйон пудів збіжжя.

Як можна було сподіватися, цей договір викликав великий ентузіазм в Австро-Угорщині, Німеччині, Болгарії та Туреччині. Одна з австро-угорських газет із захопленням писала: "...Першим народом, який має щастя вийти з міжнародних боїв, є давня і славна з великою історичною традицією українська нація... Народи Австро-Угорщини сердечно вітають український народ, першим ділом котрого було відновлення славної минувшини, самостійної державності" [4, 323–324].

М. Грушевський вважав, що "момент підписання договору — один із найважливіших моментів, який переживала Українська Народна Республіка в своєму відновленні державного життя" [15].

Література

1. Винниченко В. Відродження нації: У 2 ч. — К.; Відень, 1920.
2. Грищенко Т. Геостратегія постбіоплярності: Сучасні американські концепції та Україна // Політ. думка. — 1997. — № 1.
3. Донцов Д. Міжнародне положення України і Росії. — К., 1918.
4. Дорошенко Д. Історія України 1917–1923 рр.: У 2 т. — Т. 1: Доба Центральної Ради. — Ужгород, 1932.
5. Севрюк О. Берестейський мир (уривки із спогадів) // Берестейський мир. 3 нагоди 10-х роковин. 9.11.1918 — 9.IV.1928. Спомини та матеріали. — Л.; К., 1928.
6. Сергійчук В. Перші кроки у великий світ (До дипломатичної діяльності уряду УНР) // Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі: Статті і матеріали. — Філадельфія; Київ; Вашингтон, 1993.
7. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917–1920 рр.: У 4 т. — Відень, 1921. — Т. 2.
8. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України). — Ф. 1063. — Оп. 3. — Спр. 1. — Арк. 1(зв.).
9. ЦДАВО України. — Ф. 1063. — Оп. 3. — Спр. 1. — Арк. 5.
10. ЦДАВО України. — Ф. 1063. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 10.
11. ЦДАВО України. — Ф. 1063. — Оп. 3. — Спр. 1. — Арк. 13.
12. ЦДАВО України. — Ф. 1063. — Оп. 3. — Спр. 1. — Арк. 128.
13. ЦДАВО України. — Ф. 1063. — Оп. 3. — Спр. 1. — Арк. 129.
14. ЦДАВО України. — Ф. 1063. — Оп. 3. — Спр. 1. — Арк. 129 (зв.).
15. ЦДАВО України. — Ф. 1115. — Оп. 1. — Спр. 11. — Арк. 17.
16. ЦДАВО України. — Ф. 2592. — Оп. 1. — Спр. 2. — Арк. 81 (зв.).
17. Шулгин О. Політика. — К., 1918.